

Checklista – samlingssystem

I samlingssystem/samlingsdatabaser hanterar man digital information om de objekt som en kulturarvsinstitution förvaltar. Samlingssystem används främst för intern hantering av samlingar vid institutioner, men dagens krav på att informationen ska vara alltmer öppen och användbar för allmänheten ställer nya krav på funktioner i samlingssystem, vad gäller t ex metadatastandarder och länkbar data

För bara några år sedan var mängden databaser och system som användes av museerna stor och flera var hembyggda register i till exempel Access, Excel, FileMaker eller Word. Denna bild har idag förändrats mot en koncentration kring några få större system. Nya funktionella och tekniska krav ställs idag på systemen, bland annat stöd för öppna standarder, vedertagna metadatastandarder och maskinläsbara format.

Att välja ett samlingssystem innebär ofta många ställningstaganden, både på ett tekniskt plan och vad gäller de övergripande verksamhetsmålen. Den här checklistan är tänkt som ett stöd för detta. Checklistan baseras på Digisams grundläggande principer för arbetet med digitalt kulturarv¹ och dessa principer kan också fungera som ett stöd i förarbetet vid val av samlingssystem. Om man t.ex. vill minska risken för s.k. inlåsnings effekter bör öppna och väl beskrivna standarder och format användas. Detta är även viktigt för att undvika problem vid avveckling av systemet och för att övergången till ett framtida system ska vara så enkel som möjligt. Det är också viktigt att systemen är väldokumenterade och att det finns en organisation för drift och systemförvaltning.

1. Vilka krav finns det på systemet?

- Definiera vilka behov som finns vid institutionen utifrån olika typer av material, storleken på samlingarna, åtkomstkrav och verksamhetens processer.
- Bestäm om systemet ska driftas lokalt på egna servrar eller läggas ut på t ex webbhotell.
- Definiera behovet av teknisk support för systemet och säkerställ att det kan uppfyllas.
- Kontrollera att utbildning för personalen finns att tillgå.
- Säkerställ att det finns en förvaltningsorganisation för systemet (systemansvarig, systemförvaltare, m fl) vid institutionen.
- Bestäm vilka åtkomstnivåer och/eller behörighetsnivåer som behövs för användning.
- Kontrollera att systemet stödjer långsiktigt bevarande (se vidare i checklistan för digitalt bevarande – OBS under arbete, kommer att publiceras senast i december 2015).
- Kontrollera att det finns användargrupper.

¹ http://www.digisam.se/images/docs/rapporter/Vagledande_principer_for_arbetet_med_digitalt_kulturarv.pdf

- Bestäm om informationen kommer att exponeras externt alternativt levereras till andra kanaler (t ex läggs ut på institutionens hemsida, levereras genom olika typer av aggregering² som K-samsök³, Europeana⁴, m. fl.)?
- Bestäm om informationen ska exponeras som länkbar öppen data. (Se vidare i checklistan för LOD samt rekommendationen för standarder/semantiska beskrivningar – OBS under arbete, kommer att publiceras i december 2015).
- Besluta om ett licensieringsalternativ (markering av materialets upphovsrättsliga status) kan användas inom samlingsystemet, (t ex Creative Commons-licenser⁵).
- Kontrollera att kvalitetshöjningar av exponerad data (t ex användarkommentarer, rättningar, kompletteringar) kan tillföras den ursprungliga informationen samt bevaras långsiktigt.
- Identifiera policy/struktur/system för beständiga identifierare⁶ som används vid institutionen och hur den kan användas med samlingsystemet. (Se vidare i checklistan för beständiga identifierare⁷).

2. Vilka metadastandarder stödjer systemet?

- Säkerställ att systemet kan hantera rekommenderade standarder (se vidare i Digisams rekommendation – OBS under arbete, kommer att publiceras senast i december 2015) för beskrivande metadata.
- Säkerställ att systemet kan exponera data i maskinläsbara format (se vidare i Digisams rekommendation – OBS under arbete, kommer att publiceras senast i december 2015).
- Om informationen kommer att aggregeras, kontrollera att systemet kan exportera data i de standarder/format som används av en aggregeringstjänst (t ex K-samsök, Europeana, MINT, m fl).⁸
- Säkerställ att systemet kan hantera de standarder/format som garanterar att data kommer att kunna bevaras långsiktigt (se vidare i checklistan för bevarande– OBS under pågående arbete, kommer att publiceras senast i december 2015).

3. Vilken är budgeten?

² Aggregering - Inom digitalt kulturarv står ofta uttrycket för insamling av metadata från olika institutioner för överföring till olika typer av webbportaler, alternativt för tillgängliggörande via API:er.

³ <http://www.ksamsok.se/>

⁴ <http://www.europeana.eu/portal/>

⁵ <http://www.creativecommons.se/om-cc/licenserna/>

⁶ Beständiga identifierare (persistent identifiers/PID:ar) är unika kodsträngar (siffror eller läsbara kodsträngar) kopplade till olika poster. De är en förutsättning för att man ska kunna skapa länkar i ett nätverk. Beständiga identifierare kan appliceras på både objekt och mer abstrakta konceptuella begrepp.

⁷ http://www.digisam.se/images/checklistor/Checklista_bestandiga_identifierare.pdf

⁸ Observera att det ofta innebär ett utbytesformat som används vid export, som t ex LIDO respektive K-samsöks datamodell och att mappning mot EDM, (Europeanas datamodell) kan ske automatiskt genom aggregeringstjänsterna).

Ta hänsyn till följande kostnader i budgetplaneringen:

Kortsiktigt

- planering av upphandlingsprocessen
- upphandlingsprocessen
- implementeringen av systemet
- migrering av informationen
- introduktion/utbildning för personalen
- support

Långsiktigt

- systemförvaltning
- teknisk support
- förändrade arbetsrutiner
- långsiktigt bevarande

Om det nya systemet kommer att påverka andra system/avdelningar, finns kostnaden för detta inräknat?

4. Framtida behov

- Identifiera planerade insatser vid institutionen som påverkar kraven på systemet, t ex övergång till andra format/standarder/länkbar data, en ökning av AV-material eller 3D-ritningar, etc.
- Kontrollera att det finns möjlighet att påverka vidareutveckling av systemet.

Användbara länkar

Dokumentation från ”Open Standards for ICT Procurement”, ett projekt inom ramen för EU-kommissionens DG CONNECT, avsedd att underlätta och främja användningen av standarder vid upphandling av IT, med information om bl a öppna standarder och inlåsnings effekter:

https://joinup.ec.europa.eu/community/open_standards_ict/description

Collection Trust: Choosing a CMS – advice

Några råd och länkar från Collections Trust om vad man bör tänka på när man ska välja samlingssystem (Collections Management System - CMS).

<http://www.collectionstrust.org.uk/2014-08-14-11-51-37/spectrum/spectrum-resources/item/13731-choosing-a-cms-advice>

Collection Trust: Choose a CMS – comparison tool

Ett verktyg från Collections Trust med vilken man kan jämföra samlingsssystem

<http://www.collectionstrust.org.uk/collections-link/collections-management/spectrum/choose-a-cms>

Länkar till och information om de museisystem som används i Sverige idag:

(Information från september 2015)

PRIMUS – ett norskt system som används av mer än 40 institutioner i Sverige och fler än hundra i Norge.

<http://primussverige.nordiskamuseet.se/databasen.html>

MUSEUM Plus – ett schweiziskt system som används av 13 institutioner i Sverige och 900 institutioner i andra länder.

<http://www.zetcom.com/en/products/>

Carlotta – ett svenskt system som idag ägs av Statens museer för världskultur (där Etnografiska museet, Världskulturmuseet, Östasiatiska museet och Medelhavsmuseet ingår) och används också av 12 andra institutioner i Sverige.

<http://collections.smvk.se/carlotta-em/web>

TMS – ett amerikanskt system som används av Moderna museet i Sverige och cirka 800 aktörer i andra länder.

<http://www.gallerysystems.com/products-and-services/tms/>

Collective Access – ett öppen källkod-system som används av flera läns museer.

<http://www.collectiveaccess.org/>

SOFIE - ett svenskt system som används av mer än 400 aktörer – museer, hembygdsföreningar och kommunarkiv.

<http://sofie.vbm.se/>

DINA (Digitalt Informationssystem för NATurhistoriska samlingar) är ett nationellt databassystem som ska hantera information om samlingar vid naturhistoriska museer i Sverige. Programvaran utvecklas inom ett internationellt konsortium och hanterar även

informationsflödet till portaler såsom GBIF.⁹ Nätverket GBIF-Sweden stödjer institutionerna i frågor kring val, nedladdning och installation av samlingshanteringssystemen.

http://dina-project.net/wiki/Main_Page samt <http://www.svenskalifewatch.se/sv/om-lifewatch/innehall/dina/>

AdLib är ett system som i Sverige används av framförallt arkiv, men som även kan användas till vissa andra samlingar, som hembygdssamlingar eller museisamlingar.

<http://www.adlibsoft.com/>

Checklistan är utarbetad av Digisam i samråd med experter. Version 1.0.
Licens CC-0. En senare version kan finnas på www.digisam.se.

Digisam är ett samordningssekretariat för digitalisering, digitalt bevarande och digitalt tillgängliggörande av kulturarvet. Samordningssekretariatet är en av regeringen beslutad verksamhet vid Riksarkivet.

⁹<http://www.nrm.se/forskningochsamlingar/forskningsavdelningen/biodiversitetsinformatik/pagaendeprojekt.13704.html>